

בעניין:

1. _____ אבו עודה, ת"ז _____
תושב ירושלים המזרחית
2. _____ זיר, ת"ז _____
תושבת ירושלים המזרחית
3. _____ סלחות, ת"ז _____
תושבת ירושלים המזרחית
4. _____ אבו נג'מה, ת"ז _____
תושבת ירושלים המזרחית
5. עו"ד עדי לוסטיגמן, ת"ז _____
6. עו"ד הגר שחטר, ת"ז _____
7. ארגון העובדים מען (מען-עמותה לסיוע לעובדים) – ע"ר 580325363
8. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר – ע"ר
ע"י ב"כ עוה"ד עביר גיבוראן-דכוור (מ"ר 44346) ו/או סיגי בן-ארי
(מ"ר 37566) ו/או ענת גונן (מ"ר 28359) ו/או דניאל שנהר (מ"ר 41065)
ו/או בנימין אחסתרביה (מ"ר 58088) ו/או נאסר עודה (מ"ר 68398)
ו/או חוה מטרס-עירון (מ"ר 35174) ו/או נדיה דקה (מ"ר 66713) ו/או
אלירן בללי (מ"ר 73940)
מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרים

- נ ג ד -

1. מנהל אגף לשכות רשות האוכלוסין וההגירה, משרד הפנים
2. מנכ"ל שירות התעסוקה
3. מנהל הביטחון של לשכת האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית
4. מנהל הביטחון של לשכות רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים
5. הממונה על מינהל הדיור הממשלתי, החשב הכללי, משרד האוצר
ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טל: 02-6466590; פקס: 02-6467011

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המופנה אל:

א. המשיבים 1-5, והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא יימצאו פתרונות שימנעו את העומס הרב והצפיפות הבלתי נסבלת עימם מתמודדים באי לשכת רשות האוכלוסין וההגירה ולשכת

התעסוקה, השוכנות באותו מבנה ברח' ואדי אלג'וז 49 בירושלים המזרחית (להלן: **המבנה המשותף**).

ב. המשיב 3-4, והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא יוסיפו עמדות בידוק ביטחוני נוספות בכניסה למבנה המשותף, בו שוכנות לשכת התעסוקה ולשכת רשות האוכלוסין וההגירה, וכן יציבו מכוונות לשיקוף תיקים במקום בידוק ידני בלבד, כדי ליעל את הליך הבידוק הביטחוני של פונים הבאים לקבל שירות בלשכות ולמנוע את היווצרותו של תור ארוך ואיטי.

ג. המשיבים 1-5, והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא יתקינו כניסות נפרדות במבנה המשותף, כך שכניסה אחת תשמש את באי לשכת התעסוקה והאחרת שתשמש את באי לשכת רשות האוכלוסין וההגירה, כדי לצמצם את העומס הקשה בכניסה למבנה.

ד. המשיבים 1-5, והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא יפעלו להקמת קירוי, שיגן מתנאי מזג האוויר על ציבור הפונים הממתינים ברחוב (לפני המעבר בשערים המסתובבים הנשלטים מרחוק), לקראת הבידוק הביטחוני שנערך במסדרון המקורה של המבנה המשותף, בין אם על ידי הקמת סככה, הארכת המסדרון המקורה או כל אמצעי אחר.

ה. המשיבים 1-5, והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא יפעלו להצבת ספסלים באיזור ההמתנה ברחוב, מחוץ למבנה המשותף, ובאיזור ההמתנה במסדרון המקורה, על מנת שלכל הפחות קשישים ומוגבלים יוכלו לשבת בזמן ההמתנה, ולא ייאלצו לעמוד כל העת או להתיישב על המדרכות ברחוב.

ו. המשיבים 1-5, והמורה להם מדוע לא יפעלו להקמת מתקן שירותים ומתקן מי שתייה באיזור ההמתנה בכניסה ללשכה.

ז. המשיבים 3-4, והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא ישתיתו מנגנון לקיצור התור לבידוק הביטחוני במצבים של עומס, עבור אנשים שקשה עליהם עמידה ממושכת, לרבות אנשים עם מוגבלויות, נשים בהיריון, הורים עם ילדים קטנים, קשישים וחולים, דבר שיימנע מהם את הסבל הרב שבהמתנה ממושכת בתור, ויימנע הישנות של מקרי התעלפויות ומכות שמש השכיחים כיום.

ח. המשיבים 1, 3 ו-4, מדוע לא תינתן קדימות בתור למוזמנים שנקבע להם מראש פגישה עם פקיד בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה, באופן יזום ובתיאום בין הלשכה ומחלקת הביטחון.

ט. המשיבים 2-4, מדוע לא תינתן קדימות בתור למוזמני לשכת התעסוקה המופנים על ידי מכוונות ההתייצבות, הנמצאות כיום מחוץ למבנה המשותף, להיכנס לפגישה עם פקיד בלשכה עצמה.

הרקע לעתירה

1. עניינה של העתירה זו הוא בתנאים הקשים והבלתי אנושיים הקיימים בתהליך בקרת הכניסה למבנה המשותף ברחוב ואדי אלג'וז 49 בירושלים המזרחית, בו שוכנות לשכת רשות האוכלוסין וההגירה ולשכת התעסוקה, המשרתות מדי יום אלפים מתושביה הפלסטינים של ירושלים המזרחית.

2. נושא כאוב זה של עומס ותת-תנאים בכניסה ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה הונח לפתחו של בית משפט נכבד זה שלוש פעמים במהלך שבע עשרה השנים האחרונות, אך אין מנוס אלא לשוב ולהביאו בפני בית המשפט הנכבד וזאת בפעם הרביעית. נפרט:

3. הפעם הראשונה בה הובא לפתחו של בית המשפט נושא התנאים הפיסיים ודרכי הטיפול בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית היתה בשנת 1999, במסגרת בג"ץ 4892/99 **גאבר ואח' נגד משרד הפנים ואח'**. במהלך ההתדיינות בעתירה שופרו במעט התנאים, והמשיבים הודיעו כי יבנו סככה במקום ויעבירו את הלשכה למקום חדש ומתאים במהירות האפשרית. נוכח הודעה זו נדחתה העתירה ביום 6.6.2001.

4. הפעם השנייה בה הובא נושא זה לפתחו של בית המשפט הנכבד היתה בשנת 2003, בבג"ץ 2783/03 **ג'ברא ואח' נגד שר הפנים ואח'** (להלן: **בג"ץ ג'ברא**). במרכז העתירה עמדה הטענה, כי המשיבים אינם מקיימים את ההתחייבויות שנתנו בעניין שיפור התנאים בלשכה ומעבר למבנה חדש. בהסכמת המשיבים, הוציא בית המשפט הנכבד צו מוחלט בעתירה, והורה על העברת הלשכה למתחם החדש ופתיחתה לקהל תוך תשעה-עשר חודשים, על הגדלת כוח האדם בלשכה ועל הארכת שעות קבלת הקהל.

5. הפעם השלישית בא הובא לפתחו של בית המשפט הנכבד נושא תנאי ההמתנה והעומסים בכניסה ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה במשכנה החדש – הוא המבנה המשותף בוואדי אלג'וז – הייתה בשנת 2012, בבג"ץ 176/12 **אלבטש ואח' נ' מנהל אגף בכיר בלשכת האוכלוסין וההגירה במשרד הפנים ואח'** (להלן: **בג"ץ אלבטש**). במרכז העתירה, בדומה לעתירה הנוכחית, עמדו העומס הרב ותנאי ההמתנה הקשים בכניסה למבנה המשותף בו שוכנות לשכת רשות האוכלוסין וההגירה ולשכת התעסוקה.

בעקבות הגשת העתירה השלישית, הוציאו המשיבים את מכוונת ההתייצבות של לשכת התעסוקה אל מחוץ למבנה המשותף, והונהג שינוי בשעות קבלת הקהל של לשכת התעסוקה, דבר שהפחית אותה עת את העומס בכניסה למבנה המשותף. המשיבים לא התקינו ספסלים, מתקני שתייה ושירותים באיזור ההמתנה, כפי שביקשו העותרים, בטענה שהדבר אינו מעשי בשל מגבלות המקום. המשיבים הודיעו לבית המשפט כי יינתן מענה פרטני לאנשים המתקשים בעמידה, בהם קשישים, נשים בהיריון ואנשים עם מוגבלויות.

6. אי לכך קבע בית המשפט הנכבד ביום 10.6.2013, כי העתירה "השיגה את מטרתה באופן משמעותי, גם אם לא באופן מלא". עם זאת, ציינו השופטים בפסק הדין, כי לעותרים שמורות טענותיהם, וכי הם זכאים לעתור שוב "אם יסתבר שהמצב לא השתפר או אם יחול שינוי לרעה בנתונים במקום" (עניין אלבטש, פסקה 7 לפסק דינו של השופט א' גרוניס; הדגשה זו ויתר ההדגשות בעתירה הן שלי, הח"מ). משכך, נמחקה העתירה.
7. והנה שלוש שנים וחצי לאחר מחיקת העתירה בבג"ץ אלבטש, נאלצים העותרים לשוב ולפנות לבית משפט נכבד זה באותה סוגייה בדיוק. זאת לאחר שהתכתבויותיהם עם המשיבים לא הניבו פיתרון מעשי שיש כדי בו להקל על הפונים.
8. עתירה זו מבוססת על תצפיות שנערכו בחודשים האחרונים על ידי עובדי ארגון העובדים מען, הנמצאים לעיתים קרובות באיזור הכניסה למבנה המשותף, כדי לעזור לבאי לשכת התעסוקה, וכן על ידי עובדי המוקד להגנת הפרט, שמתלווים לאנשים המוזמנים לשימועים בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה. כמו כן, עתירה זו מבוססת על תלונות שהתקבלו מפונים של שתי הלשכות, שחלקם הסכימו לתת תצהירים וחלקם אף עותרים עתה.
9. נציין כבר עכשיו כי העומס בכניסה למבנה המשותף נובע משני גורמים מרכזיים. הגורם הראשון והעיקרי הוא הליך הבידוק הביטחוני המסורבל בכניסה למבנה המשותף, הנערך למאות פונים הפוקדים את הלשכות מדי שבוע. הבידוק המתבצע בשתי עמדות בידוק בלבד – ללא מכוונות שיקוף תיקים או אמצעי בידוק מתקדמים אחרים לזירוז ההליך וקיצור תורים – ונראה שגלוי המתכות (המגנומטרים) מכוונים על רגישות גדולה מהמקובל, ומביאים לביצוע בדיקות גופניות דקדקניות מהרגיל. הגורם המשמעותי הנוסף הוא העובדה למבנה המשותף ישנה כניסה אחת בלבד המשרתת את באי שתי הלשכות, שמספרם יכול להגיע למאות פונים ביום.
10. יודגש כי העתירה לא עוסקת בתנאי ההמתנה הקשים באיזור מכוונות ההתייצבות שמחוץ ללשכה, ובהעדר טיפול בזמן אמת בתקלות תכופות במכוונות אלה. כמו כן העתירה לא עוסקת בבידוק הביטחוני המשפיל, המפלה והחריג לרעה אותו עוברים פוני שתי הלשכות בכניסה למבנה המשותף. נושאים אלו ראוי שיובאו בפני בית משפט נכבד זה בנפרד.

תוכן עניינים

התשתית העובדתית

- א. הצדדים 6
- ב. מעמדן המיוחד של לשכת רשות האוכלוסין וההגירה ולשכת התעסוקה בירושלים המזרחית 7
- ג. ההמתנה בתור הכניסה למבנה המשותף ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה וללשכת התעסוקה
- ג.1. מבוא 10
- ג.2. ההמתנה ברחוב לקראת המעבר בקרוסלות 11
- ג.3. המעבר בקרוסלות והמשך ההמתנה לבידוק הביטחוני במסדרון המקורה 20
- ד. מיצוי ההליכים 26

הטיעון המשפטי

- חובתה של רשות מינהלית לספק שירותים חיוניים תוך שמירה על זכותם לכבוד של פונים 29
- אפליה פסולה על רקע שיוך קבוצתי הנמשכת זה שנים 32
- סיכום 33

התשתית העובדתית

א. הצדדים

11. העותר 1, מר _____ אבו עודה. העותר נשוי לגב' _____ אבו עודה, ולהם ארבעה ילדים. גב' אבו עודה שוהה בישראל באמצעות היתרי שהייה מתחדשים, הניתנים לה במסגרת הליך לאיחוד משפחות. בני הזוג נזקקים לשירותי לשכת רשות האוכלוסין וההגירה לשם קבלת היתרים אלה, בנוסף לקבלת שירותים כלליים הניתנים שם ונחוצים למשפחה, כגון הנפקת תעודות מעבר וכו'.

12. העותרת 2, גב' _____ זיר. העותרת, תושבת ירושלים המזרחית, נשואה ואם לתשעה ילדים. העותרת מקבלת קצבת הבטחת הכנסה. לצורך המשך זכאותה לקצבה, היא נדרשת להתייצב מדי יום רביעי במכונת התייצבות של לשכת התעסוקה בוואדי אלג'וז, ולעיתים היא מופנית באמצעות המכונה לפגישה עם פקיד הלשכה בתוך המבנה המשותף. יצוין כי העותרת היא אישה חולה, הסובלת בין היתר, מאסתמה, בעיות שמיעה ובעיות גב. לא פעם, כשקיבלה הודעה שעליה להיכנס לתוך לשכת התעסוקה לפגישה עם פקיד, מצבה הבריאותי לא איפשר לה להחזיק מעמד בהמתנה הממושכת בתור תחת כיפת השמיים, והיא נאלצה לוותר וללכת, דבר שגרם לפגיעה בזכאותה לקצבה ואף לשלילתה.

13. העותרת 3, _____ סלחות. העותרת, תושבת ירושלים המזרחית, גרושה ואם לילד. העותרת מקבלת קצבת השלמת הכנסה. לצורך המשך זכאותה לקצבה, היא חייבת להתייצב מדי יום שלישי במכונת התייצבות שמחוץ ללשכת התעסוקה ולעיתים היא מופנית באמצעות המכונה לפגישה עם פקיד הלשכה בתוך המבנה המשותף. העותרת עברה בעבר ניתוח לב, ומצבה הבריאותי הכללי מקשה עליה לעמוד במאמץ פיזי ממושך.

14. העותרת 4, _____ אבו נגי'מה. העותרת, תושבת ירושלים המזרחית, נשואה ואם לארבעה ילדים. העותרת מקבלת קצבת הבטחת הכנסה. לצורך המשך זכאותה לקצבה, עליה להתייצב מדי יום ראשון במכונת התייצבות שמחוץ ללשכת התעסוקה, ולעיתים היא מופנית באמצעות המכונה לפגישה עם פקיד הלשכה בתוך המבנה המשותף. יצוין כי העותרת אישה חולה שסבלה מסרטן וממשיכה לקבל טיפולים תרופתיים לטיפול במצבה הפיזי והנפשי. התרופות שהיא מקבלת גורמות לכך שקשה לה להיחשף לקרני השמש לזמן ממושך.

15. העותרת 5, עו"ד עדי לוסטיגמן. העותרת מנהלת משרד פרטי ומייצגת, בין היתר, תושבי ירושלים המזרחית המצויים בהליכים לאיחוד משפחות ולהסדרת מעמד. מתוקף עבודתה, העותרת מגיעה עם לקוחותיה ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה בוואדי אלג'וז ירושלים המזרחית.

16. העותרת 6, עו"ד הגר שחטר. העותרת עובדת במשרד העותרת 5. מתוקף עבודתה, העותרת מגיעה עם לקוחותיה ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה בוואדי אלג'וז בירושלים המזרחית.

17. העותר 7, ארגון העובדים מען, פועל בזירת יחסי העבודה כארגון עובדים כללי המאגד עובדים וחתום על הסכמים קיבוציים מיוחדים בענפים שונים, ובנוסף פועל לסייע לעובדים ולמבקשי עבודה במימוש זכויותיהם בשירות התעסוקה ובמוסד לביטוח לאומי, פועל לקידום תעסוקת נשים, ועוסק בייצוג וליווי משפטי בבתי הדין לעבודה. אחד הפרויקטים המרכזיים של מען הוא סיוע לתושבי ירושלים המזרחית בתחומים אלה (<http://heb.wac-maan.org.il>).

18. העותרת 8 (להלן: **המוקד להגנת הפרט או המוקד**) היא עמותה רשומה שמושבה בירושלים, הפועלת לקידום זכויות האדם של פלסטינים בשטחים הכבושים ובירושלים המזרחית.

19. המשיב 1 הוא מנהל אגף בכיר של רשות האוכלוסין, הפועלת מטעם שר הפנים, האחראי, בין השאר, על ניהול מרשם האוכלוסין, הסדרת מעמדם של תושבי ישראל, מתן אשרות ואישור בקשות לאיחוד משפחות בהתאם לחוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952, וחוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), תשס"ג-2003. לשכת רשות האוכלוסין וההגירה בוואדי אלג'וז היא תחת אחריותו של המשיב 1.

20. המשיב 2 הוא המנהל הכללי של שירות התעסוקה, תאגיד סטטוטורי שהוקם מכוח חוק שירות התעסוקה, התשי"ט-1959, ואחראי, בין השאר, על שירותי השמה ותיווך לעבודה. לשכת התעסוקה בוואדי אלג'וז בירושלים המזרחית מצויה תחת אחריותו של המשיב 2.

21. המשיב 3 מנהל ביטחון של לשכות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית. המשיב 4, מנהל ביטחון בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים. המשיבים 3-4 הם האחראים על נהלי הביטחון בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית, לרבות הליך בקרת כניסת הקהל במבנה המשותף.

22. המשיב 4 הוא הממונה מטעם החשב הכללי במשרד האוצר על מינהל הדיור הממשלתי, האחראי על מימון וניהול נכסי הדיור של רשויות השלטון.

ב. מעמדן המיוחד של לשכת רשות האוכלוסין וההגירה ולשכת התעסוקה בירושלים המזרחית

23. לפני שנתאר את תנאי ההמתנה הקשים למבנה המשותף של לשכת רשות האוכלוסין וההגירה ושל לשכת התעסוקה, נעמוד על החשיבות המיוחדת של שתי הלשכות עבור תושבי ירושלים המזרחית.

24. בירושלים המזרחית חיים כ-300,000 פלסטינים. המעמד הרשמי של אותם פלסטינים הוא מעמד של תושב ולא אזרח. בשל מעמדם המיוחד של תושבי ירושלים המזרחית הם נאלצים לפנות למינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית באופן תדיר ובתכיפות רבה יותר מאשר אזרחים.

25. לשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית משרתת את תושבי ירושלים המזרחית בענייני יומיום בסיסיים וחיוניים, הקשורים לזכויותיהם הבסיסיות של התושבים, בהן הזכות לחיי משפחה, הזכות לחופש תנועה ועוד. נבחר בקצרה.

26. על מנת להתגורר כדין בירושלים, נדרש תושב ירושלים המזרחית להגיע ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה כל מספר שנים כדי לחדש את תעודת הזהות שלו. לצורך יציאה מהארץ, תושב מקבל תעודת מעבר, אותה הוא נדרש לחדש מדי כמה שנים, ולכל היותר חמש שנים. זאת בשעה שאזרח יכול להחזיק שנים רבות באותה תעודת זהות, ומקבל דרכון שתקף לעשר שנים.

27. הגעה תכופה ללשכה נדרשת גם מבני זוג המצויים בהליכים לאיחוד משפחות – בעיקר מאז חקיקת חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), תשס"ג-2003 – כדי להוכיח פעם אחר פעם כי הם מקיימים בירושלים את מרכז חייהם, באמצעות הגשת מסמכים רבים, והיענות לדרישות הקפדניות של פקידי הלשכה. גם רישום של ילד של בני הזוג כאלה מחייב הוכחת מרכז חיים בירושלים, דבר הדורש הגעה פיזית ללשכה עצמה. למעשה, לאורך כל חייהם, תלויים תושבי ירושלים המזרחית בהליכים המתבצעים בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה, ובכך נבדלת לשכה זו מכל לשכת אוכלוסין והגירה אחרת.

28. אף ללשכת התעסוקה בירושלים המזרחית ישנה חשיבות עצומה לתושבי ירושלים המזרחית. שיעור המשפחות הפלסטיניות בירושלים המצויות מתחת לקו העוני גדול בהרבה משיעור המשפחות היהודיות בעיר שנמצאות מתחת לקו העוני, וגם מספרן המוחלט גבוה יותר. כך למשל, בשנת 2014 עמד שיעור המשפחות הפלסטיניות העניות בירושלים על 79% (45,100 משפחות), לעומת 21% (32,800) מהמשפחות היהודיות והאחרות (ראו לוח 2/1 – תחולת העוני בקרב משפחות בירושלים, לפי קבוצת האוכלוסייה ומאפייני משפחה, 2013, 2014, מתוך השנתון הסטטיסטי לירושלים לשנת 2016; ניתן לעיין בלוח בקישור:

http://jerusalemstitute.org.il/upload/yearbook/2016/shnaton_F0216.pdf

29. מדובר אם כן באוכלוסייה מוחלשת, ועל אף זאת רק שיעור קטן של משפחות פלסטיניות מירושלים המזרחית מקבלות קצבת הבטחת הכנסה. מכאן כל משוכה נוספת, לרבות קושי בגישה ללשכת התעסוקה, מקטינה ואף חוסמת את סיכוייה למימוש זכויות וקבלת סיוע חיוני ובסיסי. (ראו שיעור המשפחות המקבלות קצבת הבטחת הכנסה בישראל, בירושלים, בתל אביב-יפו ובחיפה בשנים 2002-2014, לוח 17/ו, השנתון הסטטיסטי לירושלים לשנת 2016; המופיע בקישור הבא:

http://jerusalemstitute.org.il/upload/yearbook/2016/shnaton_F1716.pdf

30. אשר על כן, הזדקקותם של תושבי ירושלים המזרחית לשירותים הניתנים בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה ובלשכת התעסוקה הינה עמוקה, תכופה ובלתי נגמרת.

ג. ההמתנה בתור הכניסה למבנה המשותף ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה וללשכת התעסוקה

31. תיאור העובדות להלן מבוסס על תצהירים שגבתה הח"מ מבאי הלשכות, לרבות העותרים, על תצפיות שערכו עובדי המוקד להגנת הפרט, דיווחים של פונים של לשכת האוכלוסין וההגירה; וכן תצפיות שערך במקום ארגון העובדים מען ומעקב צמוד ושוטף שעורך מען מזה כשנה, באמצעות קבוצת וואטסאפ בה שותפות פונות של לשכת התעסוקה (ראו פירוט אודות המעקב שעורך ארגון העובדים מען בסעיפים 3-4 לתצהירה של גב' ראניה אבו דיאב, רכזת שטח בארגון, ע/14).

- העתק מתצהירו של העותר 1, מר _____ אבו עודה, מיום 17.7.2016, מצורף ומסומן ע/1;
- העתק מתצהירה של העותרת 2, גב' _____ זיר, מיום 10.8.2016, מצורף ומסומן ע/2;
- העתק מדו"ח רפואי אודות מצבה הרפואי הכללי של העותרת 2 מצורף ומסומן ע/3;
- העתק מתצהירה של העותרת 3, גב' _____ סלחות, מיום 19.7.2016, מצורף ומסומן ע/4;
- העתק מתצהירה של העותרת 3, גב' _____ סלחות, מיום 10.1.2017, מצורף ומסומן ע/5;
- העתק מממצאי הוועדה לבדיקת כושר של שירות התעסוקה, המעידים על כך שהעותרת 3 לא יכולה לעמוד במאמץ פיזי ממושך, מצורף ומסומן ע/6;
- העתק מדו"ח רפואי של צוות מגן דוד אדום אודות פינויה של העותרת 3 אל המרכז הרפואי שערי צדק בירושלים ביום שלישי, 16.8.2016, בשל התעלפותה בלשכת התעסוקה לאחר המתנה ממושכת בתור הכניסה למבנה המשותף, מצורף ומסומן ע/7;
- העתק מדו"ח סיכום אשפוז במרכז הרפואי שערי צדק מירושלים, אודות אשפוזו של העותרת 3 במשך שלושה ימים, בין התאריכים 16.8.2016 ועד 18.8.2016, בעקבות התעלפותה בתור בלשכת התעסוקה, מצורף ומסומן ע/8;
- העתק מתצהירה של העותרת 4, אבו נגימה, מיום 4.9.2016, מצורף ומסומן ע/9;
- העתק מדו"ח רפואי אודות מצבה הבריאותי והנפשי של העותרת 4 מצורף ומסומן ע/10;
- העתק מתצהירה של העותרת 5, עו"ד עדי לוסטיגמן, מיום 7.8.2016, מצורף ומסומן ע/11;
- העתק מתצהירה של העותרת 5, עו"ד לוסטיגמן, מיום 19.1.2017, מצורף ומסומן ע/12;
- העתק מתצהירה של העותרת 6, עו"ד הגר שחטר, מיום 7.8.2016, מצורף ומסומן ע/13;
- העתק מתצהירה של גב' ראניה אבו דיאב, עובדת שטח של העותר 7, מצורף ומסומן ע/14;
- העתק מתצהירו של עו"ד דניאל שנהר, עובד של העותרת 8, מצורף ומסומן ע/15;
- העתק מתצהירה של גב' _____ אבו ג'בנה, תושבת ירושלים המזרחית, ת"ז _____, הנוקטת דרך קבע לשירות התעסוקה, מצורף ומסומן ע/16;

העתק מדו"ח הרפואי של קופת חולים מאוחדת מיום 24.7.2016, אודות החבלה בידה של גבי _____ אבו ג'בנה, שנגרמה לה, כמתואר בתצהירה, בקרוסלה בכניסה למבנה המשותף, מצורף ומסומן ע/17;

העתק מתצהירה של גבי _____ ג'ית, תושבת ירושלים המזרחית, ת"ז _____, הנוקקת דרך קבע לשירות התעסוקה, מצורף ומסומן ע/18.

ג.1. מבוא

32. לשכת התעסוקה ולשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית שוכנות במבנה המשותף ברח' וואדי אלג'וז 49. למבנה כניסה אחת, ובשל כך נדרשים באי שתי הלשכות לעמוד יחד באותם התורים (המחולק לגברים ולנשים), בהמתנה לבידוק הביטחוני שנערך בתוך המסדרון המקורה של המבנה. כמעט בכל יום של קבלת קהל, ובייחוד בשבועיים הראשונים של כל חודש, התור משתרך מחוץ למסדרון המקורה ונמשך מטרים רבים ברחוב, לפני המעבר בשערים המסתובבים (הקרוסלות) בכניסה למסדרון. לעיתים קרובות ההמתנה ברחוב אורכת למעלה משעה ואף יותר. כל אותה עת, העומדים ברחוב נאלצים להמתין בעמידה, חשופים לקור ולגשם בחורף ולשמש העזה בקיץ, ללא מקומות ישיבה וללא מי שתיה או גישה לשירותים, וזאת עד שמגיע תורם לעבור בקרוסלות.

33. בכניסה למסדרון המקורה (להלן: **המסדרון המקורה או מסדרון ההמתנה או ה"שרוול"**), נעשית קבועים שני שערים חשמליים מסתובבים, שגובהם כ-2.20 מטרים (להלן: **קרוסלות**), המופעלים בשליטה מרחוק על ידי מאבטחים הנמצאים בביתן סמוך.

בתמונה רואים את הקרוסלות, דרכן מגיעים למסדרון ההמתנה המקורה בו נעשה הבידוק הביטחוני, לפני הכניסה לתחומי הלשכות. השער הימני מוקצה לתור של הנשים והשמאלי לגברים.

34. המסדרון המקורה, שמהווה את איזור ההמתנה הרשמי לבידוק הביטחוני, הוא מסדרון שאורכו כ-30 מטר, ורוחבו הכולל כשלושה מטרים. בסופו של המסדרון נמצאות שתי עמדות הבידוק הביטחוני. לאורכו של המסדרון מוט ברזל ארוך מותקן, שיוצר הפרדה בין התור לנשים והתור לגברים. גם בו אין סידורי ישיבה, גישה לשירותים או מי שתייה, על אף שההמתנה בו עשויה לארוך זמן רב.

הנשים הממתנות לבידוק הביטחוני במסדרון המקורה; במבט מהחוץ, דרך הקרוסלות.

35. כך מתארת העותרת 5, עו"ד לוסטגמן, את תנאי ההמתנה שהתקיימו בביקוריה בלשכה בחודשים האחרונים.

בביקורי בלשכת רשות האוכלוסין בירושלים המזרחית, בחודשים האחרונים, כמקודם, שררו בכניסה ללשכה צפיפות ודוחק קיצוניים, אשר לא ראיתי כמותם בשום לשכה אחרת ברחבי הארץ. זאת הן מחוץ לכותלי המבנה והן, עדיין מחוץ ללשכה, אך לאחר חציית דלת הכלוב המסתובבת [הקרוסלה].

הכניסה קשה מאד, הן לשם הכניסה למבנה רק כדי להגיע לתור הרשמי והן עם ההגעה המיוחלת לתור נוסף בכניסה למבנה. (סעיף 3-4 לתצהיר ע/12).

36. להלן נתאר את תנאי ההמתנה על שלביה השונים: ההמתנה ברחוב, המעבר בקרוסלות החשמליות בזמני עומס, וההמתנה במסדרון המקורה לבידוק הביטחוני.

ג.2. ההמתנה ברחוב לקראת המעבר בקרוסלות

37. בימים של עומס, שהפכו לדבר שבשגרה, נאלצים הפונים לחכות ברחוב זמן ממושך שיכול להגיע לשעה ואף יותר, עד שמגיע תורם לעבור בקרוסלה. ההמתנה בתור נעשית בעמידה ואין מקומות

ישיבה (למעט על המדרכות) אין קירוי שיגן מהשמש הקופחת או מגשם ורוח, אין שירותים נגישים, ואין מתקן מים לשתייה. לכן ההמתנה הממושכת ברחוב היא קשה ומשפילה.

38. כך מתארת גב' ראניה דיאב, נציגת העותר 7, את ההמתנה בתור ברחוב, לפני המעבר בקרוסלות הנשלטות מרחוק:

אנשים הפונים אל הלשכות במבנה המשותף נאלצים לחכות בערך 45 דקות לכל הפחות עד לבידוק הביטחוני. בחלק מהימים ההמתנה לבידוק הביטחוני יכולה להגיע עד לשעתיים. [...] ציבור הפונים נאלץ להמתין זמן רב תחת כיפת השמיים ללא הגנה כלשהי מתנאי מזג האוויר. אני באופן אישי ראיתי נשים שלא יכלו להחזיק מעמד ואיבדו הכרה תוך כדי המתנה בתור לבידוק הביטחוני. אני אף ליווית חלק מהפונות אל בית חולים באמצעות אמבולנס. [...]

היו מקרים בהם נשים מבוגרות או נשים חולות שלא יכלו להחזיק מעמד וישבו על המדרכות במקביל לכניסה. (סעיפים 9-10 ו-13 לתצהיר ע/14).

39. כך גם מתארת העותרת 5, עו"ד לוסטיגמן, את ההמתנה ברחוב, לפני המעבר בקרוסלות.

באשר להמתנה החיצונית, אנשים רבים, קשישים, צעירים וטף מצטופפים לאורך זמן רב ברחבה שאינה מקורה, שאין בה כל סימון מסודר לתור, אשר אין בצדה מתקן מים, חדר שירותים או ספסל לישיבה. בהגעתי לאחרונה לרשות האוכלוסין ביום [שלישי] 17.1.2017, הבחנתי שאפילו בשעות הצהריים, עדין מצטופפים רבים בתור גדול ולא מסודר מחוץ למבנה. (סעיף 5 לתצהיר ע/12).

40. עו"ד דני שנהר מהמוקד להגנת הפרט מלווה באופן קבוע פונים לשימועים בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה בוואדי אלג'וז בירושלים המזרחית. להלן תיאור של ההמתנה האופיינית ברחוב לפני הכניסה ללשכת רשות האוכלוסין:

ביום חמישי ה-3.11.2016 ליוויתי את אחת הפונות למוקד להגנת הפרט, בו אני עובד כעו"ד, ללשכת רשות האוכלוסין בירושלים המזרחית [...]. בהגיעי למקום נתקלתי בתור ארוך מאוד של גברים, שעמדו מחוץ למבנה. היה זה תור חיצוני, עוד לפני המעבר שערי הברזל המסתובבים אל תוך ה"שרוול" המקורה. הגעתי בשעה 9:30, ורק בשעה 10:30 הצלחתי להשתחל פנימה, דרך השער. כלומר, במשך כשעה, עת התקבצו במקום עשרות גברים, התור בקושי התקדם, והוא הגיע עד מגרש החניה שבקצה המדרכה.

הדוחק במקום היה רב. גברים מבוגרים נדחסו ונמחצו בינות לאנשים, והתקשו לעמוד. המאבטחים במקום לא נתנו להם כל מזור, והורו לכל מי שנראה היה שסובל מקשיים פיזיים לעמוד בתור כמו כולם. אין במקום

ספסלים כלשהם, או מחסה ממוזג האוויר, כך שהעמידה המתארכת בחוץ הופכת לקשה עוד יותר. (סעיפים 1-3 לתצהיר ע/15).

41. וכך מתארת העותרת 6, עו"ד הגר שחטר, בוקר שגרתי בתור לכניסה ללשכת רשות האוכלוסין בוואדי אלג'וז, ביום ראשון 7.8.2016, כאשר היא ועו"ד עדי לוסיגמן ליוו לשם את אחד מלקוחותיהן.

במהלך ביקורי [בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה] חוויתי על בשרי את ההמתנה הקשה בתור וראיתי את שהפונות נאלצות לחוות. הגעתי למקום בשעה 8:00 בבוקר והצטרפתי לתור של הנשים. [...] כבר כשהגעתי למקום התור השתרך עד למגרש החניה ונעמדתי לצד עשרות נשים שהמתינו לפני. במהלך שלושת רבעי השעה שהמתנתי שם המצב רק החמיר והתור התארך מצד אחד ולא התקדם בכלל מהצד השני. (סעיפים 1-3 לתצהיר ע/13).

42. וכך מתארת העותרת 6, עו"ד שחטר, את תנאי ההמתנה בתור:

התנאים מהם סובלות הממתנות הינם קשים. למרות החום הכבד של אוגוסט איזור ההמתנה איננו מקורה והנשים, רובן המכריע לבושות בלבוש מסורתי כבד, סובלות מהשמש הקופחת. בנוסף במקום אין ספסלים או כסאות, וכל הנשים הממתנות – חלקן מבוגרות וקשישות, אחרות בהריון, נאלצות לעמוד על רגליהן זמן רב. נשים ספורות נראו כעומדות להתעלף. (סעיף 4 לתצהיר ע/13).

ראו גם את תצהירה של עו"ד לוסיגמן אודות תנאי ההמתנה הקשים באותו יום, ע/11.

43. יצוין כי התופעה של פונות שמתעלפות בשל ההמתנה לכניסה למבנה המשותף בימי חום כבד הפכה למחזה קבוע. כך מתארת גב' ראניה, עובדת ארגון העובדים מען את אחד המקרים בהם ליוותה שתי פונות לבית החולים עקב התעלפותן.

ביום [ראשון] 4.9.2016 הייתי יחד עם מר יואב גל-טמיר, רכז המחלקה המשפטית בארגון העובדים מען, באיזור מכונות ההתייצבות שמחוץ למבנה המשותף, שם עזרתי לגב' [ע.] לתפעל את מכונת ההתייצבות. תוך כדי פנו אליי נשים והודיעו לי כי באיזור ההמתנה שמחוץ למבנה המשותף, לפני הקרוסלות, גב' [אחרת] איבדה את הכרתה וזאת בעקבות ההמתנה הממושכת בתור, מתחת לכיפת השמיים והחום הכבד. ניגשתי לאיזור ההמתנה מחוץ למבנה המשותף יחד עם גב' [ע.], ותוך כדי הליכה גב' [ע.] בעצמה איבדה גם [כך] את הכרתה [לאחר] שהמתנינה לתורה באיזור המכונות כשעה בחום הכבד דבר שגרם להתעלפותה. המאבטחים התקשרו לאמבולנס, ואני ניגשתי יחד עם יואב על מנת לעזור לשתי הנשים, שאני מכירה באופן אישי. חובש הגיע למקום והגיש עזרה ראשונה לגב' [האחרת] ולאחר מכן הגיע אמבולנס והוביל את שתי הנשים

לבית חולים הדסה הר הצופים. אני ליוויתי את שתי הנשים לבית החולים.
(סעיפים 10-12 לתצהיר ע/14).

44. ההמתנה הממושכת בתור ברחוב, תחת כיפת השמיים ובעמידה, קשה מאוד לאנשים בריאים, ועל אחת כמה וכמה לקשישים, לנשים בהיריון, להורים הבאים עם ילדיהם, ולאנשים שמצבם הבריאותי מקשה עליהם לעמוד בתור. הקטגוריה האחרונה כוללת לא רק אנשים שלהם תעודת נכה הפוטרת אותם מעמידה בתור, אלא גם חולים במחלות כרוניות, מחלימים ממחלות לב וסרטן, וכיו"ב.

45. כך מתארת העותרת 2, גבי זיר, את ההמתנה הממושכת בתור ברחוב לקראת המעבר בקרוסלות:

בדרך כלל, יש עומס בכניסה למבנה המשותף של לשכת התעסוקה ושל לשכת האוכלוסין וההגירה. התור הרבה פעמים מגיע עד לסוף הרחוב מחוץ למבנה. אני ממתנה יחד עם המון פונות של שתי הלשכות מתחת לכיפת השמיים. בממוצע אני ממתנה בין שעה לשעתיים וזאת מהרגע שאני עומדת בתור ועד שמגיע תורי לבידוק הביטחוני.
אני סובלת מסוכרת ולחץ דם גבוה ואסתמה, בנוסף לבעיות בשמיעה. ההמתנה בתור הן באיזור המכונות והן בכניסה ללשכה קשה לי מאוד. בזמן ההמתנה אני מרגישה לחוצה, כואב לי הראש ולא פעם סבלתי מסחרחורות. היו פעמים שהתעלפתי ונאלצתי לחזור לביתי היות ומצבי הבריאותי לא איפשר לי להמשיך ולעמוד בתור בתנאי מזג האוויר השונים, דבר שגרם לי לבעיות לאחר מכן עם לשכת התעסוקה היות ולא התייצבתי אצל פקיד באותן פעמים. כיום [...] אני נאלצת לחכות, כל זאת על מנת למנוע מצב שבו שוללים ממני את קצבת הבטחת ההכנסה בשל אי יכולתי הפיזית להמתין בתנאים הקשים על מנת להיכנס אל תוך הלשכה. (סעיפים 8-9 לתצהיר ע/2, ראו נספח ע/3 אודות מצבה הבריאות של העותרת 2).

46. וכך מתארת העותרת 4, גבי אבו נגימה, את החוויה הקשה שעברה ביולי 2016, בהמתנה לבידוק ביטחוני, שהסתיימה, ולא בפעם הראשונה, בעילפון ופינוי לבית חולים באמבולנס.

אני התעלפתי בכמה מקרים בהם חיכיתי בתור [...] כך למשל, ביום ראשון 24.7.2016 בשעה 10:00 בבוקר, הגעתי יחד עם הבת שלי בת התשע לאיזור מכונות ההתייצבות מחוץ ללשכת התעסוקה בוואדי אלגיוז. [...] תורי למכונה [הגיע] רק בסביבות שעה 10:45 בבוקר וקיבלתי פלט שמצויר עליו פקיד, והבנתי שאני חייבת להיכנס את תוך הלשכה, דבר שכרוך בעוד זמן המתנה ארוך.

הייתי עייפה מאוד מההמתנה הרבה [שנמשכה כ-45 דקות] בשמש באיזור המכונות והרגשתי שאני עומדת להתעלף. אי לכך פניתי אל השומר ישב

באיזור המקורה ליד הקרוסלות וביקשתי לתת לי קדימות בתור, כי אני חולה ואני לא יכולה להחזיק מעמד יותר. השומר סירב את בקשתי וביקש שאני אחזור למקומי.

לאחר כשעה [של] המתנה בחוץ בתור הארוך מתחת לשמש, נכנסתי אל האיזור המקורה שמאחורי הקרוסלות. שם לא יכולתי לעמוד יותר והתעלפתי. התעוררתי ומצאתי את עצמי בבית חולים הדסה הר הצופים. הבת שלי הייתה לידי מבוהלת ובוכה. מאוחר יותר הבנתי שהובלתי לשם באמצעות אמבולנס, וכי אני חייבת לשלם סכום בסך 400 ש"ח עבור ההובלה לבית החולים. (סעיפים 9-10 לתצהיר ע/9).

47. וכך מוסיפה העותרת 4 לגבי ניסיונותיה הכושלים לקבלת קדימות בתור :

כל שבוע אני עוברת את מסע הייסורים הזה. אני אישה חולה ואני לא יכולה לעמוד כל כך הרבה זמן [...]
 בשל מצבי הרפואי, ביקשתי לא פעם מהשומרים שעומדים בחדר המקורה ליד הקרוסלות לתת לי קדימות בתור, ואף הראיתי להם מסמכים רפואיים המעידים על מצבי הרפואי. השומרים סירבו לקדם אותי בתור וביקשו שאחזור למקומי. (סעיפים 6 ו-11 לתצהיר ע/9, ראו גם נספח ע/10 המתאר את מצבה הרפואי הכללי של העותרת 4).

48. יצוין, כי מאבטחים לא פעם מונעים מהממתינים לעבור בקרוסלות ולהמתין לבידוק הביטחוני בתוך המסדרון המקורה, גם כשיש שם מקום פנוי לממתינים נוספים. וכך מתאר העותר 1, מר אבו עודה, חווייה אישית קשה שעברו הוא, אשתו ושלושה מילדיהם _____, כשהגיעו לפגישה שנקבע להם מראש בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה, ביום ראשון ה-17.7.2016, ללשכת רשות האוכלוסין לצורך קבלת תעודות לסה פסה לו ולילדיו, וחידוש היתר השהייה של אשתו. וכך מעיד מר אבו עודה :

הגעתי ללשכה עם אשתי ושלושת ילדיי בסביבות השעה 9:45 בבוקר (ביום 17.7.2016). עשרות אנשים חיכו בתור, מתחת לשמש הקודחת, מחוץ לבניין הלשכה, לפני איזור הקרוסלות. **חיכינו בתור תחת כיפת השמיים תוך חשיפה לחום הכבד.** היו גם מספר נשים שישבו על המדרכה מעבר לכביש. אשתי ושתי הבנות שלי, גינא ותאלה, עמדו בתור של הנשים בחוץ, ואני עמדתי בתור של הגברים יחד עם בני התינוק יוסף. **בני התינוק שהחזקתי אותו על הידיים בכה מרוב החום.**

לאחר כרבע שעה של המתנה בתור בחוץ בחום הכבד, ולאור זה שהיו ילדים שחיכו בחוץ בשמש עם הוריהם, כמוני וכמו ילדיי, פניתי אל השומר שישב בחדר המוצל ליד השער וביקשתי ממנו לתת קדימות למשפחות עם ילדים, השומר סירב לבקשתי.

בסביבות השעה 10:30, ולאחר כ-45 דקות של המתנה בחוץ, התור התקדם והגעתי עד לפני איזור הקרוסלות. שם הבחנתי שהתור באיזור המקורה

שמעבר לקרוסלות ועד הבידוק הביטחוני היה כמעט חצי ריק, הן בתור של הגברים ובתור של הנשים. אז הבת שלי _____ קראה לי והודיעה לי כי אחותה _____, בת הארבע עשרה, התעלפה בשל עמידתה במשך זמן רב בחום תחת קרני השמש החזקים.

כשנודע לי הדבר, עזבתי את מקומי בתור שהיה קרוב לאיזור הקרוסלות ופניתי אליה בתור של הנשים. שומר שעבר במקום, שאני שיערתי שהוא האחראי על המאבטחים שם, הבחין במצוקתנו ופנה אליי וביקש ממני להיכנס יחד עם בני משפחתי אל תוך האיזור המקורה לאחר הקרוסלות. יחד איתי הוא הכניס גם כמה ילדים ומשפחותיהם שחיכו המון זמן כמוני בשמש.

השומר ביקש במכשיר הקשר לתת לנו קדימות בתור הבידוק הביטחוני באיזור שלאחר הקרוסלות, ובשל כך אנחנו עקפנו את כל התור הארוך. הבת שלי ישבה על הכיסא ליד עמדת הבידוק הביטחוני תשושה וחלשה, עם פנים צהובות, וזאת עד שאני, אשתי ובתי ג'אנא עברנו את הבדיקות הביטחוניות. (סעיפים 5-9 לתצהיר ע/1).

49. וכך מתארת גבי סלחות, העותרת 3, את אחד הימים השגרתיים שלה בהמתנה ברחוב לכניסה ללשכת התעסוקה (תיאור המצב מיום שלישי 19.7.2016).

בתור מחוץ למבנה [המשותף] המתינו בתור בשמש עשרות אנשים. אני מעריכה שהיו שם לפחות 50 נשים בתור של הנשים. התור הגיע עד לאיזור של החניון, עשרות מטרים מהכניסה לקרוסלות האיזור המקורה לפני הבידוק הביטחוני. המאבטחים הכניסו נשים לאיזור המקורה [שאחרי] הקרוסלות באופן איטי.

היו הרבה ילדים בתור עם הוריהם שבכו וצעקו כי היה קשה להם להמתין בשמש. כשהתקרבת לאיזור הקרוסלות, אני פניתי למאבטח שישב בחדר זכוכית שם, וביקשתי ממנו בעברית להכניס אם שעמדה לידי והחזיקה את התינוק שלה שבכה מרוב חום והראה סימני מצוקה. המאבטח צעק עליי ואמר לי לא להתערב בעבודתו.

לאחר שעה וחצי של המתנה בתור מחוץ ללשכה, בסביבות השעה 10:30, נכנסתי אל תוך האיזור המקורה לאחר הקרוסלות, לשטח ההמתנה לבידוק הביטחוני. שם המתינו עוד עשרות נשים, אני מערכיה שהיו מעל ל-45 נשים ועוד עשרות ילדים בתור לבידוק הביטחוני. (סעיפים 5-7 לתצהיר, ע/4).

50. בתצהיר נוסף, מתארת העותרת 4, גבי סלחות, מקרה בו התעלפה בזמן ההמתנה הממושכת בתור למבנה המשותף ביום שלישי, 16.8.2016.

ביום [שלישי] 16.8.2016 הגעתי ללשכת התעסוקה בוואדי אלג'וז בסביבות השעה 8:00. המתנתי [...] כחצי שעה עד שהגיע תורי למכונן[ת] ההתייצבות.

הפלט שיצא מהמכונה הורה לי להיכנס אל לשכת התעסוקה עצמה לפגוש פקיד.

התור לכניסה למבנה של לשכת התעסוקה הגיע עשרות מטרים לפני איזור הקרוסלות. אני המתנתי יחד עם המון נשים מתחת לכיפת השמש, בחום הכבד של חודש אוגוסט. **לאחר כשעה וחצי של המתנה בחום, ללא הצללה, נכנסתי מהקרוסלות אל תוך איזור ההמתנה המקורה. גם שם נאלצתי להמתין בתור כ-45 דקות נוספות עד שהגיע תורי לבידוק הביטחוני.** כשהגיע תורי לבידוק הביטחוני השעה הייתה בסביבות 10:45.

בבידוק הביטחוני הרגשתי סחרחורת וזאת בגלל ההמתנה הממושכת בשמש בעמידה. החלטתי להמשיך בבידוק הביטחוני כי חששתי שאם אלך הביתה תישלל ממני הקצבה שאני מקבלת וחיה ממנה. בבידוק הביטחוני נאלצתי להמתין למאבטחת שבדקה אותי באופן ידני, היות והמגנומטר צפצף.

לאחר הבידוק הביטחוני עליתי ללשכת התעסוקה. שם לא יכולתי להחזיק מעמד והתעלפתי בלשכה. אמבולנס של מגן דוד הוזעק למקום והעביר אותי לבית חולים שערי צדק. **שם אושפזתי במשך שלושה ימים.**

כתוצאה מהאירוע והחולשה הכללית שהרגשתי לאחר מכן, לא יכולתי להתייצב בלשכה עצמה. אי לכך, נשללה ממני הקצבה החודשית ממנה אני ובני מתקיימים במשך חודשיים (אוגוסט וספטמבר 2016). (סעיפים 5-9 לתצהיר ע/5; ראו גם נספח ע/6 אודות המגבלות הפיזיות של העותרת ונספחים ע/7-8, המעידים על פינויה של העותרת באמבולנס ואשפוזה למרכז הרפואי שערי צדק).

51. להלן כמה תצלומים שצולמו במועדים שונים, שיש בהם להמחיש ולו במעט את התנאי המתנה הקשים ברחוב, לקראת המעבר בקרוסלות:

תצלום מיום 12.1.2017: עומס וצפיפות בהמתנה בתור ברחוב, לפני המעבר בקרוסלות.

תצלום מיום 4.12.2016: התור המשתרך ברחוב תחת כיפת השמיים, בהמתנה למעבר בקרוסלות.

תצלום מיום 7.8.2016: הדוחק בתור שברחוב, לפני המעבר בקרוסלות.

צולם מיום 3.7.2016 : פונים מחכים ברחוב, ללא הצללה, בחום הכבד של חודש יולי.

תצלום מיום 3.7.2016 : משמאל, התור המשתרך ברחוב; מימין, נשים המתנינות בתור, אשר לא יכלו להחזיק מעמד בעמידה, ויושבות על המדרכה ממול.

ג. המעבר בקרוסלות והמשך ההמתנה לבידוק הביטחוני במסדרון המקורה

52. עקב הצפיפות הרבה, ברגע שהמאבטחים מפעילים מרחוק – באופן לא סדיר, ובתכיפות נמוכה – את הקרוסלות לסבב כניסה נוסף, מספר אנשים נדחקים בבת אחת אל תוך הקרוסלות. ההידחקות אל תוך הקרוסלות בתנאי דוחק מסכנת את האנשים העלולים להיפגע או להימחץ. בנוסף, לא פעם גם נתקעים אנשים בתוך קרוסלה, כשהמאבטחים מפסיקים את פעולתה לפני שכל מי שנכנס אליה הספיקו לצאת.

53. עו"ד דני שנהר מעיד על אירוע קשה שחוה בבואו ללשכה ביום חמישי 3.11.2016, במהלכו חש בסכנת חיים של ממש, כשכמעט ונמחץ לקראת המעבר בקרוסלות. וכך הוא מתאר את הדברים:

המעבר בשערי הברזל המסתובבים אל תוך ה"שרוול" היה כרוך במאמץ וסבל. הגברים הלכו ונדחסו לכיוונו, והיה קשה לנשום. כאשר השער נתקע והדחיפות מאחור נמשכו, מדובר היה בסכנת חיים של ממש. השומרים מחוץ לשערים לא דואגים לכך שהתור יהיה מסודר באיזושהי דרך, ונותנים לכניסה להתנהל בכאוס מוחלט. (סעיף 4 לתצהיר ע/15).

54. חבלות של ממש נגרמו במקרה הקשה של _____ אבו ג'יבנה, שידה נלכדה בקרוסלה בגלל הצפיפות והדוחק, וכתוצאה מכך היא אף נזקקה בהמשך לטיפול רפואי.

פניתי [ביום ראשון 24.7.2016] אל הכניסה ללשכת התעסוקה. [...] עשרות אנשים חיכו בתור מחוץ לכניסה ללשכה, לפני איזור הקרוסלות. התור הגיע עשרות מטרים מהכניסה ועד לקצה הרחוב (קרוב לאיזור החניה). אני חיכיתי בתור של הנשים, חלקן חיכו להיכנס ללשכת התעסוקה וחלקן האחר חיכו להיכנס ללשכת האוכלוסין וההגירה. [...] אני חיכיתי תחת כיפת השמיים ללא הצללה ללא מקומות ישיבה, תחת השמש והיה חם מאוד. הרגשתי בסחרחורת וכאבי ראש. מרוב חום אני שמתי את התיק שלי על ראשי וזאת [כדי] לקבל קצת צל. חיכיתי בתור בחוץ כשעה וחצי בערך עד שהגעתי לאיזור הקרוסלות. [...]

נכנסתי לקרוסלה, נכנסו [...] איתי עוד שתי נשים אל תוך הקרוסלה. מרוב דחיפות, מרפק יד ימין וכף יד ימין נתקעו בתוך הקרוסלה, והתחלתי לצעוק מרוב כאב. מאבטח שישב בתוך החדר המוצל ליד הקרוסלות יצא לאור צעקותיי. הוא הסתכל על אשר התרחש אך לא הושיט יד לעזרה. אני המשכתי לצרוח מרוב כאב, כשהיד והמפרק שלי היו עדיין תקועים בברזל של הקרוסלה. בעלי שהמתין לי בחוץ הבחין בצעקותיי, והוא פנה מיד לקרוסלה והצליח לחלץ את זרועי מתוך הברזל. כל זה התרחש כשמאבטח עמד בצד.

נכנסתי אל איזור המקורה שלאחר הקרוסלות כשזרועי כואבת לי, חשבתי לבקש מהמאבטחים בעמדות הבידוק קדימות, אך ידעתי שלא יעזרו לי לכן לא טרחתי לעשות זאת. בתור המתינו עוד עשרות נשים לבידוק הביטחוני. **נאלצתי לסבול את הכאבים ולהמתין בתור עוד כחצי שעה עד שהגיע תורי לבידוק הביטחוני.** (סעיפים 9-11 לתצהיר ע/16; ראו העתק מהדו"ח הרפואי של קופת חולים מאוחדת מיום 24.7.2016 נספח ע/17).

צילום של הח"מ מיום 28.7.2016: ידה החבולה של גבי אבו ג'יבנה, לאחר שנלכדה בקרוסלה בכניסה למבנה המשותף.

55. לשם המחשת הצפיפות הקשה סביב הקרוסלות להלן כמה תמונות:

תצלום מיום חמישי ה-12.1.2017 : הצפיפות הקשה קרוב לאיזור הקרוסלות.

תצלום מיום שלישי ה-13.12.2016 : תמונה מהדוחק הרב בתור של הנשים סמוך לקרוסלות.

תצלום מיום ראשון ה-4.9.2016 : צפיפות רבה לקראת המעבר בקרוסלות.

תצלום מיום ראשון 3.7.2016 : מימין, התור הארוך ברחוב; משמאל, גברים ונשים נדחקים לעבור בקרוסלות.

56. וכך מתארת עו"ד לוסיטיגמן את תנאי ההמתנה במסדרון המקורה, לאחר הקרוסלות:

מי שצולח את התור החיצוני, נדרש לעבור בכלובי סוללה [קרוסלות] לתור "פנימי", עדיין מחוץ ללשכה אבל בתוך איזור מקורה – ולא מחומם או ממוזג, ללא ספסלי ישיבה. בתור המקורה ישנה הפרדה בין איזור הנשים ואיזור הגברים. ביום [שלישי] 17.1.2017 הגעתי לתור זה בערך בשעה 7:30 בבוקר והמתנתי בו במשך כחצי שעה. להבנתי, אנשים שהגיעו בסביבות השעה שמונה המתינו בתור זמן רב. ממה שנמסר לי, כשעה וחצי עד לכניסה ללשכה. (סעיף 7 לתצהיר ע/12).

להלן כמה מהתמונות שמתארות את תנאי ההמתנה באיזור המקורה.

תמונה מיום רביעי ה-1.2.2017, התור של הנשים במסדרון ההמתנה.

תצלום מיום שלישי 17.1.2017 : חלק מהתור במסדרון ההמתנה, לאחר הקרוסלות.

תצלום מיום ראשון ה-7.8.2016 : עשרות נשים ממתיונות לבידוק הביטחוני בתוך המסדרון המקורה.

57. זמן רב עשוי לחלוף עד שמגיע תורם של הפונים המותשים לעבור את הבידוק הביטחוני, שאיטיותו הבלתי סבירה היא הגורם העיקרי לעיכוב הרב בתור. ישנן רק שתי עמדות לבידוק הביטחוני; גלאי המתכות שבשערים מכוונים על רגישות גבוהה במיוחד, כך שלא פעם, ובמיוחד במקרה של נשים, הפונה נאלצת לעבור במגנומטר שוב ושוב, רק בשל חפץ מתכת קטן כגון כפתור או סיכה; את התיקים בודק המאבטח באופן ידני. (ראו למשל תיאור אודות הבידוק הביטחוני: פסקה 10 לתצהיר העותר 1, נספח ע/1; פסקה 8-10 לתצהיר העותרת 3, נספח ע/4; סעיפים 14-15 לתצהיר גב' אבו דיאב נציגת ארגון העובדים מען, העותר 7, נספח ע/14; סעיף 12 לתצהיר גב' אבו ג'בנה, נספח ע/16).

58. בשולי הדברים, נבהיר כי בזאת לא מסתיימת התלאה, שכן בתום הבידוק ולאחר הכניסה לאיזור הלשכות, הפונים צריכים להמתין בשני תורות נוספים, התור לקבלת מספר בדלפק המודיעין והתור לפקיד עצמו; גם אלה כרוכים לא פעם בהמתנה ממושכת, אבל בתנאים נאותים, בישיבה, במקום מוגן וממוזג, עם גישה למי שתייה ולשירותים.

59. נסיים חלק זה בתחושותיו הקשות של העותר 1, שמארת היטב את רגשותיהם ותחושותיהם של כל ציבור הפונים הממתינים לקבלת שירות הן מלשכת רשות האוכלוסין וההגירה או לשכת התעסוקה במבנה המשותף בירושלים המזרחית.

הרגשתי מושפל בכל הסיטואציה שאירעה. התור ב[כניסה] [ל]לשכת האוכלוסין הוא תור ארוך, משפיל ומייגע שאין לו הצדקה. אמנם לשכת האוכלוסין עברה אל מבנה חדש, אך תחושת ההשפלה בכניסה אל לשכת האוכלוסין לא השתנתה בהרבה. נשים, ילדים וקשישים מחכים המון זמן תחת כיפת השמש, חסרי אוניים, כל זה על מנת להיכנס ללשכת האוכלוסין ולקבל שירות (סעיף 15 לתצהיר ע/1).

ובמילותיה של עו"ד לוסיטיגמן, אשר מתוקף עבודתה מבקרת בלשכות אוכלוסין אחרות בארץ.

אציין כי אני מגיעה ללשכות רשות האוכלוסין בכל רחבי הארץ ובשום מקום אחר לא ראיתי מצב דברים שמתקרב לתנאי הכניסה הקשים שבלשכת ברשות האוכלוסין בירושלים המזרחית. (סעיף 7 לתצהיר ע/7).

ד. מיצוי ההליכים

60. ביום 4.7.2016 פנתה הח"מ במכתב זהה אל המשיב 1, מר אבי לקח, מנכ"ל לשכות רשות האוכלוסין וההגירה במשרד הפנים, ואל מר משה בקר, מנכ"ל לשכת התעסוקה בוואדי אלג'וז בירושלים המזרחית, ותיארה להם את מצבי ההמתנה הקשים והתורים הארוכים הן באיזור מכוונות ההתייצבות והן באיזור הכניסה למבנה המשותף של שתי הלשכות. הח"מ ציינה כי התורים הארוכים בכניסה למבנה המשותף נובעים בעיקר מהסיבות הבאות: א. המספר הקטן של עמדות הבידוק הביטחוני בכניסה ללשכה; ב. הרגישות הגבוהה של המגנומטרים ג. העדר מכוונות מתקדמות לבידוק תיקים, דבר שגורם לכך שכל בדיקה אורכת זמן רב מהדרוש; ד. נהלי אבטחה, לפיהם המסדרון המקורה נותר לרוב חצי ריק, על אף העומס בתור שברחוב.

המכתב התייחס גם לתנאי ההמתנה באיזור מכונות ההתייצבות, נושא שראוי לדיון בעתירה נפרדת.

61. במכתבה ביקשה הח"מ להוסיף עמדות לבידוק ביטחוני בכניסה, ולהוסיף מכונה לשיקוף תיקים, כדי לזרז את הליך הבידוק ולאפשר לפונים רבים יותר לעבור בכל זמן נתון את הבידוק הביטחוני ולפנות ללשכה אליה באו. עוד ביקשה הח"מ להתקין סככה באיזור ההמתנה ברחוב, שתגן על הפונים מתנאי מזג האוויר, וכן להתקין שם ספסלים, מתקן שתיה ושירותים. לבסוף ביקשה הח"מ למצוא מנגנון למתן קדימות בתור לאנשים המתקשים בעמידה, כגון: אנשים עם מוגבלויות, קשישים, נשים בהיריון או הורים עם ילדים.

העתקים מהמכתב נשלחו אל גב' חגית צור, מנכ"לית לשכת האוכלוסין בירושלים המזרחית; מר בועז הירש, מנכ"ל שירות התעסוקה; מר הלל ברפי, מנהל ביטחון ברשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית; עו"ד אסנת מנדל, מנהלת מחלקת בג"צים.

העתק ממכתב המוקד להגנת הפרט אל המשיב 1, מר אבי לקח, מנכ"ל לשכות רשות האוכלוסין וההגירה ומעברי הגבול, מיום 4.7.2016, מצורף ומסומן ע/19;
העתק ממכתב המוקד להגנת הפרט (ללא הנספחים) אל מר משה בקר, מנהל לשכת התעסוקה בירושלים המזרחית, מיום 4.7.2016, מצורף ומסומן ע/20.

62. ביום 11.8.2016 שלחה הח"מ מכתב נוסף זהה אל מר משה בקר, מנהל לשכת התעסוקה בירושלים המזרחית; המשיב 2, מר בועז הירש, מנכ"ל שירות התעסוקה; המשיב 1, מר אבי לקח, מנכ"ל לשכות האוכלוסין וההגירה; גב' חגית צור, מנכ"לית לשכת האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית והמשיב 4, הממונה על מינהל הדיור הממשלתי. במכתבה התלוונה הח"מ על העומס הרב בכניסה למבנה המשותף והעומס באיזור מכונות ההתייצבות. במכתב הובאו כמה דוגמאות, לרבות המקרה של מר אבו עדה שבתו התעלפה כשהמתנינה בתור ברחוב בחום הכבד, והמקרה של גב' אבו ג'בנה (בעילום שם), שידה נחבלה לאחר שנתקעה בקרוסלה בגלל הדוחק. הח"מ חזרה על הדרישות שהעלתה במכתבה מיום 4.7.2016, והוסיפה כי יש להפריד את הכניסה של לשכת התעסוקה מזו של לשכת האוכלוסין וההגירה.

העתקים מהמכתב הנ"ל נשלחו אל מר הלל ברפי, מנהל ביטחון של לשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית, המשיב 3, ואל עו"ד אסנת מנדל, מנהלת מחלקת בג"צים בפרקליטות המדינה.

העתק מהמכתב של המוקד להגנת הפרט אל מר משה בקר, מנהל לשכת התעסוקה בירושלים המזרחית, מיום 11.8.2016, מצורף ומסומן ע/21;

העתק מהמכתב של המוקד להגנת הפרט אל המשיב 2, מר בועז הירש, מנכ"ל שירות התעסוקה, מיום 11.8.2016, מצורף ומסומן ע/22;

העתק ממכתב המוקד להגנת הפרט אל המשיב 1, מר אבי לקח, מנכ"ל לשכות רשות האוכלוסין וההגירה ומעברי הגבול, מיום 11.8.2016, מצורף ומסומן ע/23;

העתק ממכתב המוקד להגנת הפרט אל גב' חגית צור, מנכ"לית לשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית, מיום 11.8.2016, מצורף ומסומן ע/24 ;
העתק ממכתב המוקד להגנת הפרט אל המשיב 4, הממונה על הדיור הממשלתי מיום 11.8.2016, מצורף ומסומן ע/25.

63. ביום 11.9.2016 התקבל במשרד המוקד מכתבו של מר רפי ברנדר, סמנכ"ל תפעול שירות התעסוקה, בתשובה למכתב הח"מ מיום 10.8.2016. במכתב ציין כי שירות התעסוקה עושה "כל מאמץ על מנת להקל על דורשי העבודה המתייצבים בלשכת מזרח ירושלים", וכי השירות הקדים את שעת הפעילות של מכוונות ההתייצבות "על מנת שדורשי העבודה יוכלו להגיע מוקדם יותר ואם נדרשים להתייצב בפני מתאם השמה יוכלו להקדים ולהיות ראשונים בתור לבידוק ביטחוני". מר ברנדר ציין כי לעניין הבדיקות הביטחוניות הנערכות בכניסה לבניין אינן תלויות או מבוצעות על ידי לשכת התעסוקה, אל "על ידי גורמי הביטחון ועל פי הנחיותיהם".
העתק ממכתב התשובה של מר רפי ברנדר, סמנכ"ל תפעול בשירות התעסוקה הישראלי, מיום 11.9.2016, מצורף ומסומן ע/26.

64. ביום 9.10.2016 פנתה הח"מ אל המשיב 3, מר הלל ברפי, מנהל ביטחון של לשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית, וביקשה להוסיף עמדות בידוק ביטחוני בכניסה למבנה המשותף של לשכת התעסוקה ולשכת רשות האוכלוסין בירושלים המזרחית; להציב מכונת שיקוף תיקים, שתזרז את הליך בדיקת התיקים שמבוצע באופן ידני; להפריד את הכניסה של הפונים אל לשכת התעסוקה מזו של לשכת האוכלוסין וההגירה. לבסוף ביקשה הח"מ לתת קדימות בתור לאנשים עם מוגבלויות, קשישים, נשים בהיריון או עם ילדים. העתק מהמכתב נשלח למר אורי גל כפיר, מנהל ביטחון מטה ירושלים.
העתק ממכתב המוקד להגנת הפרט אל המשיב 3, מר הלל ברפי, מנהל ביטחון בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית, מיום 9.10.2016 מצורף ומסומן ע/27.

65. ביום 21.11.2016 פנתה הח"מ במכתב אל גב' חגית צור, מנכ"לית לשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית, וביקשה כי לאור ההמתנה הארוכה והבלתי רגילה בכניסה ללשכת האוכלוסין, תינתן עדיפות בכניסה לפונים שהוזמנו לשימוע במועד שנקבע מראש, וזאת באמצעות מתן רשימה של שמות ומועדי הזימון למאבטחים בכניסה, על מנת שאלו יאפשרו למוזמנים להיכנס ללשכה בזמן. לחלופין ביקשה הח"מ ליצור תור נפרד בכניסה לפונים שהוזמנו לשימוע שנקבע מראש. העתק מהמכתב נשלח למשיב 3, מר הלל ברפי, מנהל ביטחון ברשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית.
העתק ממכתב המוקד להגנת הפרט אל גב' צור, מנכ"לית לשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית מיום 21.11.2016, מצורף ומסומן ע/28.

66. ביום 29.11.2016 התקבל במשרד המוקד מכתבה של גב' צור מיום 2.11.2016 שנשלח בתשובה למכתב הח"מ מיום 10.8.2016. במכתבה ציינה גב' צור כי מדי יום נותנת הלשכה שירות למאות תושבים, כי הם פועלים לשיפור רמת השירות וזמני ההמתנה, וכי בוצעו שינויים בעבר על מנת להקל על העומס, לרבות העתקת מכוונות ההתייצבות של לשכת התעסוקה אל מחוץ למבנה.

67. באשר לנהלי האבטחה נמסר כי הדבר נעשה בהתאם להנחיות של משטרת ישראל והחוק להסדרת הביטחון בגופים ציבוריים, התשנ"ח-1988, וכי "רמת הבידוק, קדימות והקלות בתור

ניתנים לבעלי צרכים מיוחדים ככל שנדרש, והמאבטחים במתקן מתודרכים לגלות ערנות ולמתן מענה לפי הצורך".

68. גבי צור ציינה כי המקרה של גבי אבו ג'בנה, שידה נחבלה בקרוסלה, לא מוכר לאגף הביטחון, וכי "הקרוסלות משרתות אלפי משתמשים מזה שנים, הותקנו בהתאם להוראות ומעולם לא תועד מקרה של פציעה בגינן".

69. לבסוף ציינה גבי צור כי :

בימים אלה אנו נערכים להתקנת עמדות שתיה לנוחיות הלקוחות, בכניסה למתקן וכן להתקנת אוורור הולם ב"שרוול" הבידוק אשר יסייע לשיפור התנאים ותנאי ההמתנה לבידוק.

בנוסף אנו בוחנים אפשרות לשלב במערכת ניהול התורים שרות לזימון תור מרחוק במטרה להקטין את הצורך בהמתנה ממושכת לתור בלשכה.

העתק מהמכתב של גבי צור, מנכ"לית לשכת רשת האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית אל המוקד להגנת הפרט מיום 2.11.2016, מצורף ומסומן ע/29.

70. מבלי להקל ראש בצעדים שציינה גבי צור אודות התקנת ברזיות מים והאפשרות לזימון תור מרחוק ללשכת רשות האוכלוסין ואוורור השרוול – שככל הנראה טרם בוצעו, **לא ניתן כל פתרון ענייני לקיצור זמני ההמתנה לבידוק הביטחוני בכניסה ללשכה, ולא ניתן שום מענה לפונים שנאלצים להמתין שעות ברחוב לפני איזור הקרוסלות חשופים לתנאי מזג האוויר.**

71. לבסוף נציין, כי אכן קרוסלות אינן מסוכנות כשלעצמן. יחד עם זאת, כאשר עשרות אנשים מנסים להידחק לתוכן, בשל העומס והרב ואי הסדירות בהפעלת הקרוסלות, נוצרים מצבים של תחושה של סכנת חיים, כפי שהעיד עו"ד דני שנהר וחבלה כפי שנגרמה לגבי אבו ג'בנה. התכחשותם של המאבטחים לקיומה של תקרית זו אינה ראיה מספיקה! (ראו דו"ח רפואי בנוגע לחבלה בידה של גבי אבו ג'בנה, ע/17).

72. בהעדר פתרון אמיתי למצוקתם של אלפי אנשים שזקוקים לשירותי שתי הלשכות, לא נותר לעותרים אלא לפנות אל בית משפט הנכבד.

הטיעון המשפטי

חובתה של רשות מינהלית לספק שירותים חיוניים תוך שמירה על זכותם לכבוד של פונים

73. המשיבים מפרים את חובתם המינהלית לספק שירותים חיוניים בכבוד, במסגרת המתנה שמשכה ותנאיה סבירים. המשיבים מפרים את חובתם המינהלית בכך שאינם מונעים את העמידה בתנאי בכניסה למבנה המשותף בצפיפות משפילה ובלתי נסבלת לפרק זמן ארוך ובלתי סביר, תוך חשיפה לפגעי מזג האוויר, ללא אפשרות לישיבה, לשתית מים, ולשימוש בשירותים. וכך פעולה פשוטה של כניסה למשרד ממשלתי לקבלת שירות בסיסי וחיוני הופכת לחלום בלהות עבור מאות ואף אלפי פונים דרך קבע.

74. שלוש-עשרה שנה לאחר בג"ץ ג'ברא ושלוש שנים וחצי לאחר בג"ץ אלבטש, ולמרות העברת לשכת רשות האוכלוסין וההגירה אל המבנה המשותף, הוצאת מכוונות ההתייצבות אל מחוץ

ללשכת התעסוקה, ושינוי שעות קבלת הקהל, הפונים של שתי הלשכות מוצאים עצמם נאלצים להתמודד עם אותם תנאי המתנה מחפירים ומשפילים. זאת על אף שישנם פתרונות שיכולים למנוע את היווצרותם של תורים ארוכים ואת הסבל הרב הכרוך בהמתנה הממושכת בנסיבות אלה, והפגיעה הקשה בכבודם ובבריאותם של הפונים אל שתי הלשכות, לא כל שכן, את הפגיעה במימוש זכותם לקיום מינימאלי של פוני לשכת התעסוקה.

75. נראה כי דבריו של כבוד הנשיא (בדימוס) ברק בעניין תנאי ההמתנה הקשים ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית במבנה הישן שלה תקפים גם היום באשר למבנה המשותף החדש של שתי הלשכות:

תנאי קבלת הקהל בלשכת מינהל האוכלוסין במזרח ירושלים הם קשים. לדעתנו אלה תנאים בלתי סבירים באופן קיצוני. השירותים הניתנים לתושבים בלשכה הם שירותים חיוניים, הנוגעים להסדרת המעמד בישראל, לאפשרות לצאת ולהיכנס לישראל ולזכויות בסיסיות אחרות של אזרחים ותושבים במדינה. יש לזכור כי השירות הניתן בלשכה יחייב לעיתים גם הגעתם של אנשים מבוגרים, תינוקות וילדים. לציבור זכות לקבל שירותים אלה בתנאים ראויים ובתוך פרק זמן סביר. תנאי קבלת הקהל בלשכה מכבידים בצורה קשה על תושבי מזרח ירושלים בבואם לקבל שירותים חיוניים אלה. חשיפת הקהל להמתנה ממושכת, בחוץ, ללא תנאים פיזיים הולמים, חורגת מגבולות הסביר ויש בה אף כדי לפגוע, בעקיפין, בזכויות של התושבים. (בג"ץ גיברא, פסקה 7).

76. התנהגות המשיבים הפועלים בשמה של המדינה, ומחדלם מנקיטה בפעולות הנחוצות לפתרון בעיית העומס, התורים הארוכים ותנאי ההמתנה הקשים, מנוגדת לחובתם כרשויות מינהליות לפעול בתקינות, בהגינות, בסבירות ובכבוד כלפי כל אדם אותם הם משרתים.

אבן פינה היא בדיני המינהל הציבורי שהרשות המינהלית, בהיותה נאמן של הציבור, חייבת לנהוג בהגינות. [...] חובת ההגינות חלה על הרשות, בראש ובראשונה, כלפי הציבור. זוהי חובה של נאמן כלפי הנהנה. אך בפועל, כיוון שהציבור מורכב מבני-אדם, החובה אינה חלה רק כלפי הציבור, כגוף ערטילאי, אלא היא חלה גם כלפי כל אדם. אומרים לא פעם כי חובת ההגינות מוטלת על הרשות המינהלית כלפי האזרח. אפשר לומר כך. אך זאת לדעת כי האזרח, בהקשר זה, פירושו אדם, לרבות תושב שאינו אזרח, וגם חבר בני-אדם, לרבות תאגיד (בג"ץ 164/97 קונטרס בע"מ נגד משרד האוצר, אגף המכס והמע"מ ואח', פ"ד נב(1) 289, פסקה 22 לפסק הדין של השופט זמיר (1998)).

77. תנאי ההמתנה בתור והנגישות ללשכה העוסקת בקבלת קהל הם חלק בלתי נפרד מהשירות שנותן המינהל המפעיל את הלשכה ומחובתו במסגרת כללי המינהל התקין לעשות כן באופן סביר, הולם, מתחשב ומקל ככל הניתן. אין צורך להסביר מדוע רשות שמאלצת את אלו

הנזקקים לשירותיה החיוניים להמתין זמן ממושך ואף לגרום לחלקם לוותר על קבלת השירות – וזאת בשל התנאים שתוארו בחלק העובדתי – אינה נוהגת בהגינות, בתקינות ובסבירות.

78. תנאי ההמתנה הקשים פוגעים בזכות בסיסית וחשובה והיא זכות של הפונים לכבוד. הזכות לכבוד היא זכות יסוד לפי סעיפים 2 ו-4 לחוק יסוד: **כבוד האדם וחירותו**:

2. אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם

4. כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו.

79. על הזכות לכבוד וערכה העליון נכתב:

תהיינה אשר תהיינה חירויות שחוק וחוקה יעניקו לאדם – נדייק ונאמר: חירויות בנות משפט הטבע שחוק וחוקה יכירו בהן כבנות-תוקף במשפט הנוהג – כבוד האדם הוא בשורשיהן. אדם וכבודו יבקעו יחדיו מרחם אם, והשניים היו לאחדים: האדם הוא כבודו וכבודו של אדם הוא האדם. (ע"א 3077/90 פלונית נ' פלוני, מט(2) 578, 592 (1995)).

80. ההמתנה הממושכת בתנאים פיזיים קשים פוגעת גם בזכויות התושבים לבריאות, לשלמות הגוף, לקיום מינימאלי בכבוד, לחיי משפחה ולביטחון סוציאלי – שכן בהעדר התנאים המינימאליים בתור, נאלצים חלק מהפונים לוותר לא רק על ההמתנה, אלא על קבלת השירות החיוני לו הם זקוקים, על כל ההשלכות של הדבר. זכויות אלו הן חלק מזכותו של האדם לכבוד. יפים לעניינו דבריו של פרופ' אהרון ברק בספרו "כבוד האדם: הזכות החוקתית ובנותיה":

"כבוד האדם" אינו מפרט את היסודות העובדתיים והמשפטיים לקביעת היקפה של הזכות החוקתית לכבוד. כבוד האדם מבוסס על הכללה. תוכנו הוא הערך החוקתי של כבוד האדם. [...] אלה הן זכויות-הבת המגשימות – תחת כנפיה של זכות-האם – את התכלית המונחת ביסוד הזכות החוקתית לכבוד האדם. במובן זה כבוד האדם הוא אגד של זכויות. אכן בפסיקה ענפה ומקיפה גזר בית המשפט העליון מזכות האם של כבוד האדם מספר ניכר של זכויות-בת, ובהן הזכות להגנה על אישיותו של האדם, הזכות להגנה עליו מפני השפלה וביזוי, הזכות לחיי משפחה, לנישואין, להורות, לאימוץ, הזכות לחינוך, הזכות לביטחון סוציאלי, הזכות למזון, הזכות למגורים, הזכות למים, הזכות לבריאות, הזכות לשוויון, הזכות לחופש הביטוי, הזכות לחופש המצפון והדת, הזכות לתנועה בישראל, הזכות לשם הטוב, הזכות להליך הוגן והזכות לקיום **בסיסי בכבוד**. כל הזכויות האלה הן זכויות-בת או זכויות-נכדה הנגזרות מכבוד האדם. [...] הן משקפות כל אחת מזווית הראייה שלה, את אנושיותו של האדם. **כל זכויות הבת וזכויות הנכדה הוכרו כחלק בלתי נפרד מהזכות לכבוד האדם**. אין הן זכויות משתמעות אלא זכויות מפורשות ששמן כשם

אמן – "כבוד האדם". (אהרון ברק **כבוד האדם הזכות החוקתית ובנותיה** (כרך א) (324-325) (2014)).

81. במישור היחסי בין האדם לרשות, קובע סעיף 11 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו כי "כל רשות מרשויות השלטון חייבת לכבד את הזכויות שלפי חוק יסוד זה". החובה לקיים מינהל תקין, פירושה לראות את האזרח או התושב כבעל כבוד עצמי ולתת לו שירות באופן ששומר על כבודו.

הזכות לכבוד האדם מטילה על רשויות השלטון חובה (שלילית) שלא לפגוע בכבוד האדם, וחובה (חיובית) להגן עליו. הן ההיבט הפסיבי והן ההיבט האקטיבי הם חלקים שונים של השלם, שהוא הזכות לכבוד. (בג"ץ 6427/02 **התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת פ"ד סא(1) 619**, פסקה 31 לדברי כב' הנשיא (בדימוס) ברק (2006)).

82. כן חשובים לעניינו דבריה של כב' הנשיאה (בדימוס) ביניש:

הזכות לכבוד האדם אף היא מוכרת במשפטנו כזכות חוקתית מאז נכללה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו כבוד האדם [...]. היא זכות חוקתית בפני עצמה והיא אגד של זכויות יסוד אחרות. **הזכות לכבוד האדם מטילה על רשויות השלטון חובה שלילית וחיובית כאחד – החובה שלא לפגוע בכבוד והחובה להגן על הכבוד.** (בג"ץ 6298/07 **יהודה רסלר, רס"ן בדימוס נ' כנסת ישראל**, פסקה 54 לפסק דינה של הנשיאה (בדימוס) ביניש (פורסם בנבו, 21.2.2012))

אפליה פסולה על רקע שיוך קבוצתי הנמשכת זה שנים

83. אין מנוס מלראות בתנאי ההמתנה בלשכות בירושלים המזרחית כאפליה על רקע קבוצתי, הפוגעת בעקרון השוויון ובזכות לכבוד.

84. העומס התורים ותנאי ההמתנה בכניסה ללשכות המקבילות בעיר המשרתות יהודים, הם סבירים ומאפשרים גישה נוחה וכניסה בכבוד ובמהירות יחסית אל תוך המבנה לצורך קבלת השירות החיוני. לעומתם, דווקא תושבי ירושלים המזרחית, הזקוקים בתדירות גבוהה בהרבה לשירותי לשכת האוכלוסין במיוחד, נתקלים במחסום קשה בנגישות השירות המתבטא בתנאי המתנה קשים וזמני המתנה ארוכים ביותר, החורגים מגבולות הסביר, בבואם לקבל שירות בסיס וחיוני.

85. יפים לעניין זה דבריו של השופט (כתוארו אז) מ' חשין:

הפליה (אמיתית או מדומה) מוליכה אל תחושה של קיפוח ותסכול, תחושת-קיפוח ותסכול מישירים אל קנאה. ובבוא קנאה תאבד תבונה [...]. נכונים אנו לשאת בעול ובסבל ובמצוקה אם נדע כי גם זולתנו כמותנו ועימנו, אך נתקומם

ולא נשלים במקום בו יקבל זולתנו – השווה לנו – את שאנו לא נקבל. (פיסקה 7 בפסק דינו בבג"ץ 1703/92 ק.א.ל קווי אוויר למטען נ' ראש הממשלה, פ"ד נ"ב (4) 193, 204 (1998)).

86. אפליה על רקע קבוצתי, כמו אפליה מחמת מין או אפליה מחמת גזע, גורמת להשפלה, ונוגדת את הזכות לשוויון, שהיא חלק מהזכות החוקתית לכבוד האדם.

ביסודה של הפליה כזו עומד ייחוס מעמד נחות למופלה, מעמד שהוא פועל יוצא ממהותו הנחות כביכול. בכך טמונה, כמובן, השפלה עמוקה לקורבן ההפליה [...] חוק היסוד מגן מפני פגיעה בעקרון השוויון כאשר הפגיעה גורמת להשפלה, כלומר לפגיעה בכבוד האדם באשר הוא אדם (בג"ץ 4541/94 אליס מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4) 94, 132-133 (1995)).

87. פגיעה בכבוד מתבטאת באפליה וקיפוח של אדם, בין היתר על רקע השתייכות חברתית או פוליטית.

[...] פגיעה בכבוד אינה רק בהוצאת שם רע או בעלבונות ובגידופים, אלא גם בהפליה וקיפוח, במשוא-פנים ובהתייחסות גזענית או משפילה. ההגנה על כבוד האדם אינה רק באיסור לשון הרע, כי אם גם בהבטחת שוויונו בזכויות ובסיכויים, ובמניעת הפליה כלשהי מחמת מין, דת, גזע, לשון, דעה, השתייכות פוליטית או חברתית, ייחוס משפחתי, מקור אתני, רכוש או השכלה" (ח' כהן, "ערכיה של מדינה יהודית ודמוקרטית – עיונים בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" הפרקליט ספר היובל 32 (1993))

88. וכך קבוע בחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000, החל גם על המדינה:

מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי, במתן הכניסה למקום הציבורי או במתן שירות במקום הציבורי, מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטיה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, מעמד אישי או הורות.

סיכום

89. תנאי ההמתנה בכניסה למבנה המשותף, בו שוכנות לשכת רשות האוכלוסין וההגירה ולשכת התעסוקה בירושלים המזרחית, המספקות שירותים חיוניים ביותר לתושבי ירושלים המזרחית, הם קשים, בלתי סבירים ופוגעים, בין היתר, בזכות לכבוד, בזכות לשוויון ובזכות לקיום בכבוד של הפונים אליהן.

90. המשיבים מפעילים את סמכותם בניגוד לכללי המינהל התקין ובניגוד לחובותיהם על פי המשפט המינהלי. הגם שיש צורך בבידוק ביטחוני טרם הכניסה לשכות, הרי ששניתן לזרז את הליך הבידוק באמצעות הוספת כוח אדם ומיכשור בידוק מתאים, והפרדת הכניסות לכל אחת מהלשכות. כמו כן, ניתן להתחשב באוכלוסיות פגיעות – כגון חולים, קשישים, הורים עם תינוקות, נשים בהיריון ואנשים עם מוגבלויות – ולאפשר את כניסתם בצורה מהירה יותר. מצב בו כופים זה שנים על אנשים, אך ורק בשל מוצאם – וחרף עתירות חוזרות ונשנות לבית המשפט – להמתין בצפיפות קשה, תוך סיכון בריאותם, בתנאי המתנה שלא עומדים בסטנדרט מינימלי, הוא בלתי סביר בעליל, ומהווה התעלמות ואפילו אדישות בוטה לזכויות היסוד של באי הלשכה.

91. לאור כל האמור, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמבוקש, ולאחר שמיעת תשובת המשיבים, להפכו לצו מוחלט. כמו כן מתבקש בית המשפט להשית על המשיבים את הוצאות העותרים ושכ"ט עו"ד.

עביר ג'ובראן-דכוור,

עורכת דין

ב"כ העותרים

09 פברואר, 2017

[ת.ש. 68323]